

Tale til Kirkemøtet, ved Kirkerådets leder Gunvor Kongsvik

TALE TIL KIRKEMØTET 2002
Av Kirkerådets leder Gunvor Kongsvik

Deres majestet,
Ærede statsråd,
Ærede gjester,
Kjære medlemmer av Kirkemøtet.

Først et varmt vel møtt til alle medlemmene av Kirkemøtet, både dere som har møtt før og dere som er nye. Å være medlem av Kirkemøtet er utfordrende, spennende og inspirerende. Vi får ta del i et rikt gudstjenesteliv, treffe mange hyggelige mennesker, utveksle meninger og ha innflytelse på avgjørelsen av saker som er viktige for vår kirke. Kirkemøtet tar avgjørelser i viktige saker, og er en spennende arena for meningsbrytning og dialog.

Vi har bak oss en periode som delvis har vært konfliktfylt, og vi står foran en periode som kan bli det. Spørsmålet om forholdet mellom kirke og stat vet vi at vi tildels har svært ulike meninger om. Utfordringen blir å arbeide med saken uten å lage sår som vanskelig kan heles. Det ligger et stort ansvar på oss alle.

De tre foregående årene har jeg talt om kirken ut fra forskjellige innfallsvinkler. Denne gangen vil jeg bruke hovedmålene for Den norske kirke som ramme – en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke. Men først ønsker jeg å si noen ord om

Hva er kirken?

Det er både nyttig og nødvendig å ha en samtale om kirkeforståelsen som utgangspunkt for kirkeordningsdebatt. Jeg skal forsøke kort å si hva jeg legger til grunn.

Kirken hører til i Guds frelsesplan. For å frelse verden fra syndens følger, sendte Gud sin Sønn til verden. Han valgte seg ut et folk, som skulle være hans folk i verden. Jesus ble født inn i dette folket. Han fullførte Guds frelsesverk. Alle som tror på han, er del av Gudsfolket. Det nye Gudsfolket er Kristi legeme, skapt ved Den Hellige Ånd. Kirken er en del av syndefallets verden her i tiden, men dens mål er å fullendes i oppstandelsens rike.

Kirken skapes ved nådemidlene, Ordet og sakramentene. Vår kirkes bekjennelse Confessio Augustana uttrykker det slik: "Kirken er forsamlingen av de hellige, der Ordet forkynnes rent og sakramentene forvaltes rett." Kirken er altså å forstå kollektivt, og ikke individuelt. I den nikeske trosbekjennelse bekjenner vi troen på én hellig, allmenn og apostolisk kirke.

Mens den er i verden, har kirken et oppdrag: å vitne om Guds frelsesgjerning og dra omsorg for det skapte: "Døpe dem....og lære dem å holde.....". Oppdraget er gitt til alle kirkens dømte medlemmer. Kirken er en synlig størrelse og har en organisasjon. Ordningen av denne organisasjonen er et adiaforon, et spørsmål om hensiktsmessighet. Ikke alt er like rett og like gyldig. Ordningen skal prøves på ett spørsmål, om den tjener kirkens oppdrag. Men hva som tjener kirkens oppdrag, kan variere fra tid til tid og fra sted til sted.

Den norske kirkes overordnede mål.

I forbindelse med strategidokument for Den norske kirke har Kirkemøtet flere ganger ut fra kirkens kjennetegn og oppdrag drøftet spørsmålet om hva slags kirke vi ønsker å være. Ut fra disse drøftingene har de overordnede mål, eller skal vi si kirkens profil, blitt formet: Den norske kirke skal være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.

En bekjennende kirke.

En bekjennende kirke vokser ut av møtet med Skaperen, Frelseren og Livgiveren. I dette møte kunne Israel si: "Hør Israel, Herren vår Gud, Herren er én." For den første kristne kirke vokste det fram en ny erkjennelse: "Jesus Kristus er Herre." Dette utviklet seg videre til den apostoliske trosbekjennelsen som benyttes av alle kristne kirker: Jeg tror på Gud Fader, jeg tror på Jesus Kristus, jeg tror på Den Hellige Ånd.

Slik bekjenner vi det i vår gudstjeneste som et svar på Guds tale til oss. Denne bekjennelsen må fornyes igjen og igjen som et gjensvar i menighetens møte med Gud. Hver tid og generasjon må gjenta denne bekjennelsen.

En liten situasjonsrapport fra min menighet for tre uker siden: Fullt av biler på parkeringsplassen og ut i gata. Kirka fullsatt av dåpsfolk, fireåringer, søsken, foreldre, besteforeldre og andre. De sang, de deltok i bekjennelsen og bønnene, og de lytta med store øyne til forkynnelsen om at slik Gud tilgir oss, skal vi tilgi hverandre. Dette er del av den verdensvide, bekjennende kirke på vårt sted.

En bekjennende kirke må vite hva den tror på, hva den bekjenner. Det betyr at dåpsopplæring er av livsviktig betydning for at kirken fortsatt skal være en bekjennende kirke. Vi er glad for at regjeringens utredning om dåpsopplæring

har kommet så langt at det er lagt fram en stortingsmelding om reform av dåpsopplæringen, og at regjeringen går inn for at dette er et område det skal satses på. Så får vi be og arbeide for at også Stortinget skal se nødvendigheten av denne reformen.

Til en bekjennende kirke hører også det å ha medarbeidere på alle plan som vet på hvem og på hva de tror. Derfor er medarbeiderfostring så viktig, både for leke og lærde, frivillige og ansatte.

En misjonerende kirke.

Kan vi drive misjon i et moderne, flerreligiøst samfunn? Er ikke det å drive proselyttvirksomhet? Er ikke det å vise forakt for religionsfriheten?

Det hører til kirkens vesen å vitne om sin tro. Gjør den ikke det, dør den. Derfor må Den norske kirke være tydelig til stede i det offentlige rom, vitnesbyrdet hører hjemme der, selv om noen er uenige i vitnesbyrdets innhold. Det er Den norske kirkes rett og utfordring å vitne om troen, enten den er bundet til staten eller ikke. Den skal ikke bare ha et tilbud til de medlemmene som oppsøker kirken. Den skal gå ut til de medlemmene som ikke deltar i gudstjenesten og den skal gå ut til dem som ikke kjenner Kristus, og ha omsorg og rom for alle, uansett om de tilhører Den norske kirke eller ikke.

Men kirken må vise vilje og evne til å lytte til dem den vitner for. Kirken må vise respekt for religiøsitet og det religiøse uttrykk hos dem den møter. Vi skal vitne om Gud Fader, Skaperen, om Jesus Kristus, Frelseren og om Den Hellige Ånd, Livgiveren, vi skal fortelle om Guds gode bud og anvisninger for livet, men vi har ingen rett til å krenke andres religiøse følelser.

Kirken skal være misjonerende i det nære, men med "Misjonierende menigheter" tenker vi også på folk langt borte. Det er gledelig at flere og flere menigheter tar på seg ansvar for misjon i andre land. Vi må ikke bli innadvendte og sjølopptatte i vår misjonstenkning.

Her vil jeg også minne om hvilket utmerket arbeidsredskap misjonsforeningene er i menighetene. Jeg fikk høre noe av debatten om foreningene på Det Norske Misjonsselskaps generalforsamling i Skien i sommer. For meg ble dette et av sommerens høydepunkt. Der stod de opp; eldre damer, yngre menn og ungdommer og sa: "Gjør ikke Misjonsselskapet til en giro-misjon, for vi trenger foreningene." Dette viser at de hadde ikke rett, de som for 20 år siden sa at foreningenes tid er omme.

Sommerens andre store opplevelse for meg, var å besøke landsleiren til KFUK/KFUM på Valebø utenfor Skien. Nesten 7000 ungdommer var samlet i en uke. Vi fikk se den imponerende teltbyen, og overvære den daglige

storsamlingen med bibeltid. Det er all grunn til å takke alle lederne som på frivillig basis bruker tid og krefter i det jevnlige arbeidet rundt i menighetene.

En tjenende kirke.

Kirken har en tjenende oppgave på mange plan. Den har en legende tjeneste. Ikke en medisinsk tjeneste, men en tjeneste som skal bringe enkeltmennesker og hele samfunn i kontakt med Jesu legende tilgivelse. I Jakobs brev står det slik: Er noen av dere syk? Han skal tilkalle menighetens eldste, og de skal be over ham og salve ham med olje i Herrens navn. Da skal troens bønn redde den syke og reise han opp. Har han gjort synder, skal han få dem tilgitt. Bekjenn da syndene for hverandre og be for hverandre, så dere kan bli helbredet.

Det ligger en helbredende kraft i det å bekjenne syndene og få tilgivelse. Ikke det at vi nødvendigvis skal bli mirakuløst helbredet. Men vi vet at Jesus knyttet syndstilgivelse og helbredelse sammen, slik temaet for generalforsamlingen av Europeiske Kirker i Trondheim neste år uttrykker det: Jesus Kristus helbreder og forsoner.

La oss ta vare på, og ikke rasjonalisere bort denne dimensjonen av kirkens tjeneste! Den hører hjemme i gudstjenesten, i forkynnelsen og i sjelesorgen. Den skal ikke utøves bare av presten, men er en del av tjenesten som er betrodd alle troende.

En tjenende kirke er ikke bare den personlige omsorgen som foregår i menighetspleien, diakonatet, ungdomsgruppa eller i diakonale institusjoner. Den er så absolutt det, og må aldri slutte å være det. Men en tjenende kirke er også enkeltmennesker som tar med seg og praktiserer sitt ansvar i samfunnet, som politikere og som velgere. Så blir spørsmålet: Tar vi denne tjenesten på alvor?

Jeg kan ikke se at det er rett forvaltning når vi opplever en så stor offentlig fattigdom samtidig med den private rikdommen vi er vitne til. Når skoler råtner og det ikke er penger til å kjøpe bøker, når skoleledelsen ikke kan tilsette vikarer og det igjen går ut over de svakeste elevene; når pleie- og omsorgssektoren utarmes ved for få fagstillinger og fagstillinger som er oppdelt i småbrøker for å få turnusen til å gå opp og budsjettene til å balansere, - samtidig med at vi privat bygger større og finere hus og hytter, kjøper større og flottere biler og båter og reiser verden rundt på feriereiser, da kan det ikke være riktig forvaltning av ressursene. I tillegg til disse forholdene, må vi også ta med oss undersøkelser som viser at det både blir flere fattige og flere rike i samfunnet vårt. Forskjellene øker.

Jeg snakker ikke partipolitikk inn i dagens situasjon. Dette er en utvikling som har skjedd over mange år og med skiftende regjeringskonstellasjoner. Det er

vår oppgave som velgere både å presse og å støtte politikerne til å gjøre de rette prioriteringene. Det er vårt ansvar, for vi får de politikerne vi velger!

En åpen folkekirke.

Vi hører ofte det blir sagt: "Jeg er for en åpen kirke," som om en distanserer seg fra noen som ikke skulle være det. Er det noen i Den norske kirke som ikke er for en åpen kirke? Motstykket til en åpen kirke vil være en kirke som i tillegg til dåpen også stiller visse krav for inngåelse og opprettholdelse av medlemskap, f.eks. opplevde vi i Sør-Afrika for 30-40 år siden at nattverden ble kalt "ikvarta" fordi kirkemedlemmene skulle delta i den hvert kvartal for fortsatt å få være medlemmer. Vi ønsker alle en åpen kirke, og at den fortsatt skal være en folkekirke. Kirken må etter sitt vesen være åpen. Ingen som ønsker å ta del i menighetens samling, skal stenges ute.

Er det da ingen terskler? Jo, det er en, dåpen. Dåpen er ikke bare en fin seremoni, en navnefest. Den er "badet til gjenfødelse og fornyelse ved den Hellige Ånd". Luther ber oss leve i dåpen hver dag, drukne den gamle Adam ved daglig anger og bot. Nåden som gis oss i dåpen, er fri, men den forplikter oss til å leve i den.

Det at kirken er åpen, kan ikke stå isolert. Det må ses i forhold til de andre delene av kirkens hovedmål: en bekjennende, misjonerende og tjenende kirke. Disse utsagnene kvalifiserer åpenheten, på samme måten som "åpen folkekirke" setter rammer som de andre målene må praktiseres innenfor.

Å være en åpen folkekirke stiller krav til oss som kirke. Det stiller krav om at vi gjensidig anerkjenner hverandre. Vi lever ut fra et "vi" og "de andre". Det er et allment fenomen, og gjelder ikke bare i kirken. Jeg har hørt en del utsagn om "de andre" fra ulike sider, noe som kan være ødeleggende for oss som kirke. Vi skal ikke være tolerante for alt som læres, men vi skal være overbærende mot og tåle hverandre i kjærlighet.

Det betyr at vi skal være åpne for de ulike kulturelle uttrykk i menighetslivet. Vi viser tilbedelsen på ulik vis etter hvilken aldersgruppe vi tilhører eller etter hvor i landet eller verden vi kommer fra. Barna har sin måte, de gamle sin, folk i Rogaland har sin, mens folk i Finnmark har sin. Vi er ett legeme, men mange lemmer. Derfor er det så viktig at vi er åpne for hverandre så vi kan bygge hverandre opp.

Så kan en spørre om det i kirken skal være grenser for det som får komme til uttrykk. Ja, det bør være grenser. Grensene bør avgjøres av spørsmålet om dette er tiltak som tjener formålet om at kirken skal være bekjennende, misjonerende og tjenende. Dersom vi kritisk prøver alt vi gjør på dette

spørsmålet, vil vi se at det aller meste vil bli godkjent, mens noe vil bli vurdert til å motarbeide formålet. Kanskje er det da ikke det nye som faller igjennom, men det gamle som har overlevd seg sjøl.

Å være en åpen folkekirke dreier seg ikke bare om holdninger og inkluderende handlinger. Det dreier seg også om tilgjengelighet. Hvordan kan en være deltaker hvis en ikke kommer inn, eller hvis en ikke hører det som blir sagt? Hvordan kan en komme til kirke, hvis en trenger skyss eller følge, og ingen stiller opp?

Å være en åpen folkekirke betyr at kirken skal være åpen for dem som trenger den. Vi tolker gjerne dette slik at "noen" skal være der for å "betjene" "folket". Men det blir en service-kirke der de mange kjøper tjenester av de få. Kirken må være noe mer. Den må være et sted der Gudsfolket hjelper hverandre. Som døpte medlemmer av det allmenne prestedømme, er det et ansvar som hviler på oss alle. Ingen kan kreve bare å bli betjent, nei, vi skal tjene hverandre.

Kirke/stat.

I mars dette år la det Kirkeråd-oppnevnte kirke/stat-utvalget fram sin innstilling etter 4 års arbeid. Det er grunn til å takke utvalget under ledelse av prost Trond Bakkevig både for det arbeidet det la fram, og for den innsatsen de senere har gjort for å gi innføring i materialet og for deltakelsen i den offentlige debatten.

Kirkerådet ønsket at saken skulle få en foreløpig behandling på årets Kirkemøte, der det kunne legges en framdriftsplan for videre arbeid. Utredninger og utvalgsarbeid er ressurskrevende, derfor ville vi vite om det var grunnlag for å gå videre. Ut fra 1970-tallets avvisning av Sivertsen-kommisjonens konklusjon om å skille stat og kirke, tok Kirkerådet det ikke for gitt at Bakkevig-utvalgets innstilling ville få bifall.

På tross av all kritikken Kirkerådet har fått for høringsprosessen, er jeg glad for at vi satte den i gang. Den har fått mange til å oppdage at læren om kirkeforståelse ikke bare er interessant, men at den er av grunnleggende betydning for hvordan vi organiserer kirken. De stiller spørsmålet: "Hvilken kirke vil vi ha?" Dette spørsmålet skal vi arbeide med her på Kirkemøtet. Så er det viktig at alle arbeider videre med dette, slik at vi er i stand til å ta standpunkt når vi igjen blir bedt om å uttale oss.

Når det gjelder innholdet i hørings svarene, har jeg ikke lest alle, men mange. Det har gitt meg inntrykk som jeg vil oppsummere slik:

1. Når så mange av menighetsrådene ikke ønsker å endre forholdet kirke/stat, sier det noe om at kirken stort sett fungerer på lokalplanet. Dette er svært

gladelig og en viktig forutsetning i det videre arbeidet med reformer.

2. Når så mange av høringsinstansene på regionalt og sentralt nivå ønsker endringer, henger det kanskje sammen med at de klarere ser ulempene den sammensatte og uklare styringsstrukturen på topplanet fører med seg. Vår nytilsatte generalsekretær i Mellomkirkelig råd, Olav Fykse Tveit, var inn på noe av dette i en artikkel i tidsskriftet Kirke og Kultur. Han omtaler det at vi har to demokratiske system med styringsansvar for Den norske kirke som "ei form for dobbel demokratisk, synodal ordning i Den norske kyrkja. Vi har både det demokratiserte kongelege kyrkjestyret (Storting og kommunestyre) og det kyrkjelege demokratiet med dei kyrkjelege organa som er valde spesielt for å vere det." Han konkluderer bl.a. med: "Dagens bobbeltordning fremjar heller ein maktkamp der ein på ulikt hald kan utnytte det spelerommet den doble ordninga inneber, med uklåre roller. Det gagnar i lengda korkje stat, folk eller kyrkje."

3. Bare 41% av høringsinstansene har svart nei på spørsmålet om de støtter forslaget om en ny ordning for Den norske kirke slik utvalget har utformet det. Av disse 41% har svært mange, kanskje de fleste, gitt uttrykk for at de ønsker at det skal arbeides med reformer. Når en holder dette sammen med de 34% som ønsker endringer i forholdet mellom kirke og stat, er det oppsiktsvekkende. Det pålegger Kirkemøtet en klar forpliktelse til å gå videre. Kirkemøtet kan ikke endre §2 eller andre paragrafer i Grunnloven. Det er et religionspolitisk spørsmål som avgjøres i Stortinget, og der vi som medlemmer av Den norske kirke skal være aktører i den offentlige debatten. Nei, Kirkemøtet må arbeide for reformer i kirken. Hvordan vi skal gå videre med det, er den store saken på dette Kirkemøtet og skal ikke utdypes nærmere her.

Ny Bønnebok

Den 10. oktober inviterte Verbum forlag til pressekonferanse, der de presenterte den nye bønneboken som både er trykt som vedlegg til Salmeboken og som egen bok. En komite under ledelse av biskop Finn Wagle har utarbeidet forslaget, Kirkerådet har godkjent den som Den norske kirkes offisielle bønnebok og den er utgitt av Verbum forlag. Bønneboken erstatter den domprost Gustav Jensen utarbeidet som vedlegg til Landstads salmebok, og følger tradisjonen for alle salmebøker fra Kingos tid.

Bønneboken har gjennom tidene hatt en svært stor betydning for andaktslivet i norske hjem. Det er mitt ønske og mitt håp at den nye bønneboken, sammen med salmeboken, skal finnes og være i daglig bruk i alle kristne hjem i Norge. Det er noe som vil sette spor for generasjoner framover.

Jeg vil avslutte med en bønn fra denne bønneboken. Bønnen er formet av Martin Luther, oversatt og tatt i bruk i Katolsk bønnebok fra 1990.

Kirkens enhet

Evige og barmhjertige Gud, du som er fredens, kjærlighetens og enhetens Gud, deg bønnfaller vi, hellige far: La din Hellige Ånd samle alt som er spredt, og forene og gjenskape alt som er splittet.

Gi at vi må omvendes til din enhet, søke din eneste og evige sannhet og forsake all strid. Så vi blir ett hjerte, én vilje, én kunnskap, én ånd og én erkjennelse.

Og la oss så i full åpenhet for Jesu Kristi åsyn lovprise og takke deg med én munn, ved ham, vår Herre Jesus Kristus, i Den Hellige Ånd.

Amen